

Prosjektnotat nr.8-2004

Ragnhild Brusdal

Skolestart

En empirisk undersøkelse av de forbruksmessige
sider ved å begynne på skolen

SIFO

© SIFO 2004
Prosjektnotat nr.8 – 2004

STATENS INSTITUTT FOR FORBRUKSFORSKNING
Sandakerveien 24 C, Bygg B
Postboks 4682 Nydalen
0405 Oslo
www.sifo.no

Det må ikke kopieres fra denne rapporten i strid med åndsverksloven. Rapporten er lagt ut på internett for lesing på skjerm og utskrift til eget bruk. Enhver eksemplarframstilling og tilgjengeliggjøring utover dette må avtales med SIFO. Utnyttelse i strid med lov eller avtale, medfører erstatningsansvar.

Tittel Skolestart en empirisk studie av de forbruksmessige sider ved å begynne på skolen	Antall sider	Dato 08.09.2004
Forfatter Ragnhild Brusdal	Prosjektnummer 11- 2004- 19	Faglig ansvarlig sign.
Oppdragsgiver. SIFO		
<p>Sammendrag</p> <p>Denne rapporten handler om de som begynner på skolen for aller første gang. Dette er som sagt en stor dag i deres liv, og mange ting er involvert. Temaet her er forbruket som er knyttet til det å begynne på skolen. Både hvilke ting man får, hva dette koster og hvem man får det av er aktuelle problemstillinger, videre hvordan de ulike husholdene takler dette økonomisk. Vi ønsker også å se nærmere på noen tanker foreldre har omkring skolestart og det forbruket som knyttes opp til dette. Rapporten tar derfor også opp spørsmål som berører merkepress, i hvilken grad det har vært diskusjoner omkring hva man skulle kjøpe til skolestart, og i hvordan både foreldre og barn opplever forbruket i forbindelse med skolestart.</p> <p>Til å svare på disse spørsmålene er det utarbeidet en survey hvor et representativt antall av foreldre til barn som begynte på skolen i år ble intervjuet. Datainnsamlingen ble foretatt ved telefonintervju utført av MMI. Til tross for at det er ca. 60.000 barn som begynner på skolen er det vanskelig å finne familier med barn som skal begynne på skolen. For lettere å få tak i disse tok MMI utgangspunkt i en database av foreldre med barn i denne aldersgruppa og ba om et intervju omkring skolestart. 97% av disse foreldre deltok i datainnsamlingen, og datamaterialet består av 266 foreldre til barn som har begynt på sitt første skoleår.</p> <p>Datainnsamlingen startet ca. en uke etter skolestart. Vi skal imidlertid ikke se bort i fra at det også kommer en del nye utgifter i løpet av de første ukene eter skolestart. Nye permer, sakser, bind på bøkene osv. Det ser imidlertid ut til at de store investeringene kommer før skolestart.</p>		
Summary		
Stikkord		
Keywords		

Skolestart - en empirisk studie av de forbruksmessige sider ved
å begynne å skolen

av

Ragnhild Brusdal

2004

STATENS INSTITUTT FOR FORBRUKSFORSKNING
postboks 173, 1325 Lysaker

Innhold

Innhold	5
1 Innledning	7
1.1 Bakgrunn.....	7
1.2 Problemstilling og datamateriale.....	8
2 Nye ting til skolestart?	9
2.1 Hvordan forholder foreldre seg til de ulike sidene ved skolestart?.....	10
3 Økonomiske sider ved skolestart	11
3.1 Den kommersielle skolestarten	12
4 Oppsummering.....	15
Litteratur.....	17
Vedlegg- spørreskjema	19

1 Innledning

1.1 Bakgrunn

Hvert år starter om lag 60.000 barn sitt skoleliv. Dette er en stor og viktig dag som er starten på noe som skal prege livet deres i mange år fremover. Forventingene er store og mye er nytt, både måten dagen er organisert på, nye kamerater og nye voksne å forholde seg til, og også nye ting.

Vi lever i dag i det som ofte kalles utdanningssamfunnet. Dette betyr at skole og utdanning er en viktig del av det å bli voksen og klare seg selv. Mens man tidligere kunne ta seg arbeid etter grunnskolen eller begynne i lære eller ofte for jentenes del å gifte seg, er utdanningen blitt viktigere og de aller fleste går fra grunnskole (ungdomsskolen) til videregående, og gjerne til høyere utdanning. Den økende betydning av utdanning gjør at det er viktig at barna gjør det bra på skolen fordi utdanning er veien til en bedre tilværelse. Dette er foreldrene klar over og de gjør sitt til at skolestart og skolegangen videre skal være vellykket.

Å begynne på skolen betyr et dramatisk brudd med en tidligere tilværelse hvor barnehage, dagmamma eller det å være hjemme med hjemmearbeidende foreldre dominerte hverdagen. Å begynne på skolen betyr at man forflytter seg til en ny kontekst med mange ukjente og med en annen organisering ikke bare fysisk, men også innholdsmessig. Man har blitt eldre, man har begynt på skolen. Det er mulig å se på forbruksvarer som en måte å konstruere alder på, hva man forbruker eller hva man har forteller om hvilke aldersgrupper man tilhører og hva man har adgang til. Starkey (1989:47) beskriver hvordan tenåringen vokser inn i vokserollen og hvordan forbruk er knyttet til initieringsritene gjennom å eie din egen sykkel, drikke, øl, røyk sigaretter, få stereoanlegg, en bil og til slut et hus. Våre førsteklassinger er ikke kommet så langt i sitt forbruksliv, men samtidig er det klart at det å begynne på skolen er en viktig overgang i livet og at det er en del forbruksvarer som er knyttet til dette.

Denne forflytningen innebærer altså en viss type forbruk. Riktignok er skolen gratis i Norge, men det er allikevel en del ting man trenger for å gå på skolen. Skolesekk og penal er selvsagt, men samtidig er det en rekke andre ting som fremstår som mer eller mindre obligatoriske. Her kan nevnes ting som matboks, gymtøy, klokke for å passe tiden, pinner, viskelær, blyanter osv. Videre vil en del av de som begynner på skolen få nye klær og kanskje noe nytt utstyr hjemme, for eksempel en leselampe, en pult, en stil etc. Ser vi på reklamematerialet som kommer før skolestart kan denne listen bli uendelig lang. Det samme gjelder for diskusjonen om dette er noe man virkelig trenger, og om alt må være nytt. Dette er ikke tema i denne rapporten.

1.2 Problemstilling og datamateriale

Denne rapporten handler om de som begynner på skolen for aller første gang. Dette er som sagt en stor dag i deres liv, og mange ting er involvert. Temaet her er forbruket som er knyttet til det å begynne på skolen. Både hvilke ting man får, hva dette koster og hvem man får det av er aktuelle problemstillinger, videre hvordan de ulike husholdene takler dette økonomisk. Vi ønsker også å se nærmere på noen tanker foreldre har omkring skolestart og det forbruket som knyttes opp til dette. Rapporten tar derfor også opp spørsmål som berører merkepress, i hvilken grad det har vært diskusjoner omkring hva man skulle kjøpe til skolestart, og i hvordan både foreldre og barn opplever forbruket i forbindelse med skolestart.

Til å svare på disse spørsmålene er det utarbeidet en survey hvor et representativt antall av foreldre til barn som begynte på skolen i år ble intervjuet. Datainnsamlingen ble foretatt ved telefonintervju utført av MMI. Til tross for at det er ca. 60.000 barn som begynner på skolen er det vanskelig å finne familier med barn som skal begynne på skolen. For lettere å få tak i disse tok MMI utgangspunkt i en database av foreldre med barn i denne aldersgruppa og ba om et intervju omkring skolestart. 97% av disse foreldre deltok i datainnsamlingen, og datamaterialet består av 266 foreldre til barn som har begynt på sitt første skoleår.

Datainnsamlingen startet ca. en uke etter skolestart. Vi skal imidlertid ikke se bort i fra at det også kommer en del nye utgifter i løpet av de første ukene etter skolestart. Nye permer, saker, bind på bøkene osv. Det ser imidlertid ut til at de store investeringene kommer før skolestart.

2 Nye ting til skolestart?

Hvert år før skolestart er postkassen full av reklame for ulike ting man kan kjøpe i forbindelse med skolestart. Dette gjelder de tradisjonelle brosjyrene fra bokhandlere, med skolesekker, pennal, skrivesaker etc. I tillegg finner man blyantspisser, viskelær i ulike farger og fasonger, skrivebøker, strikkmapper, matbokser, boketiketter, skoledagbøker og mye, mye mer. Men det er ikke bare bokhandlerne som lanserer sine produkter til førsteklasingene, Også andre produkter tilbys de små ved skolestart som nye, klær, klokke, lesepult osv.

Hva er det så barn får ved skolestart, hva er vanlig og hva er ikke så vanlig? I spørreskjemaet ble flere typer ting ramset opp og man skulle svare på om barnet hadde fått dette eller ikke. Noen av spørsmålene omfattet det vi kan kalle skolesaker som skolesekk, pennal osv. Den andre varegruppen omfattet klær, men den tredje tok for seg litt større og kostbare ting som leksepult, klokke, sykkel og lignende.

Tabell 1: Andel førsteklasinger som har fått ulike ting i forbindelse med skolestart og gjennomsnittsprisen for de enkelte ting. (Oppgitt i hele kroner)

Skolesaker	%	Kroner	Klær	%	Ulike ting	%	Kroner
Penal	88	131	Bukser	76	Klokke	16	269
Skolesekk	62	361	Genser/skjorte/topp	76	Skolepult	11	1238
Matboks	47	87	Sko	54	Leselampe	9	146
Skrivesaker	42	78	Ytterklær	35	Sykkel	6	1297
Pynteting/sekk	17	76	Regntøy	25	Kontorstol	5	337
Gymbag	7	104	Kjole/skjørt	16			
Skoledagbok	7	100	Treningstøy	12			

De fleste foreldre oppgir at deres barn har fått penal og skolesekk og de fleste har også fått nye klær – bukser og genser, skjorte eller topp. Det er litt uklart om en ikke større andel av barna har fått nye ting til skolestart, men ikke nødvendigvis betalt av foreldrene. Litt over halvparten av husholdene, 56%, har betalt alt selv, mens de resterende 44% har fått økonomisk hjelp av andre. Her er det først og fremst besteforeldrene som bidrar (38%) men også andre slektninger som onkler og tanter osv. bidrar. I 2% av tilfellene var det også foreldre utenfor hjemmet som hadde betalt noe av utstyret i forbindelse med skolestart. I de fleste tilfellene var det kun en person utenfor husholdet som hadde bidratt, men i 6% av tilfellene hadde husholdet fått økonomisk bistand fra to personer utenfor husholdet. (Kun 1% har fått bistand fra 3 personer).

Dersom vi tenker oss en slags standardpakke for de barna som skal begynne på skolen, hvor mye ville en slik koste? En del av denne standardpakken vil være nye klær, og foreldrene ble bedt om å gi et anslag av hva de nye klærne i forbindelse med skolestart kostet, enten de var betalt av foreldre, besteforeldre eller andre. Det gjennomsnittlige anslaget foreldrene gir er 847 kroner. I tillegg kommer en del skoleutstyr for de fleste. La oss anta at i denne standard-

pakken inngår penal, skolesekk, matboks og noen skrivesaker, dvs. en viskelær, blyantpisser, noen fine penner etc. Det gjennomsnittlige beløpet her er 657 kroner. Dette skulle da tilsi at standardpakken for en førsteklassing er 1500 kroner. De virkelig dyre tingene, skrivepult og klokke er det relativt få som har fått i forbindelse med skolestart, men av beløpene ser vi at dette dreier seg om relativt store beløp.

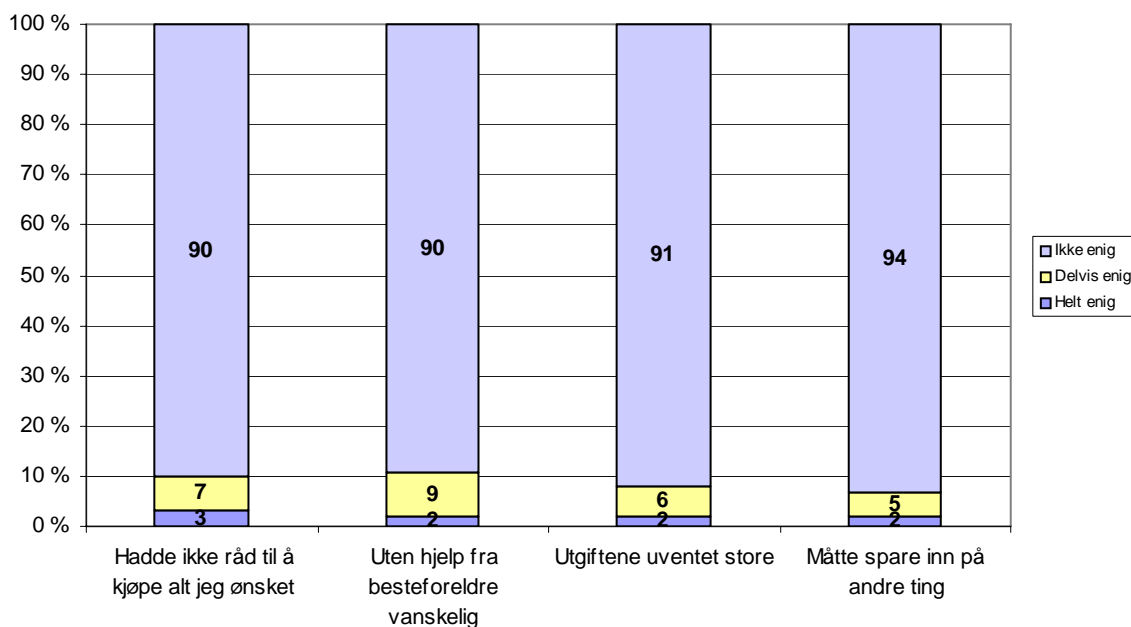
2.1 Hvordan forholder foreldre seg til de ulike sidene ved skolestart?

Skolestart byr på mange utfordringer og konsekvenser både for barn og voksne. Denne undersøkelsen ser på de som har med forbruk å gjøre. Forbruk har mange sider, og vi har delt de opp i tre ulike områder 1) de økonomiske, de som kan knyttes til husholdets økonomi, 2) de kommersielle som knytter seg til at barn har blitt forbrukere i større grad enn tidligere og at reklamen henvender seg direkte til dem, og 3) en side som i større grad peker på ulike normative sider ved forbruk og skolestart. I spørreskjemaet var det listet opp 12 ulike utsagn som foreldrene skulle si seg enig eller uenig i som skal gi oss et innblikk i hvordan foreldrene har forholdt seg til disse ulike sidene ved skolestart, og eventuelle konsekvenser av noen av disse.

3 Økonomiske sider ved skolestart

I spørreskjema inngikk fire utsagn om husholdets økonomi i forbindelse med skolestart (Figur 1). Den enkelte skulle si i hvilken grad han eller hun var helt enig, delvis enig eller ikke enig i de forskjellige utsagnene. Resultatene viser med stor tydelighet at for de aller, aller fleste hushold er ikke skolestart noe økonomisk problem. Kun 2-3% av husholdene uttrykker at dette har vært problematisk økonomisk, men mellom 5 og 9 % sier at dette har vært noe problematisk.

Det ser altså ut til at økonomien er god hos de fleste barnefamilier, og harmonerer med hvordan husholdene selv beskriver sin økonomi. På spørsmålet om de ville beskrive sin husstands økonomi som god, middels eller dårlig svarte kun 3% ”dårlig”. 46% svarte at den var god, men 51% svarte ”middels”. Det ser altså ut til at de fleste hushold med middels økonomi takler skolestart uten noen økonomiske problemer. En av grunnene til at skolestart ikke er så problematisk økonomisk er trolig at det ofte er flere enn foreldrene som er involvert. Særlig besteforeldrene synes å være på banen og bidrar med kjøp av forskjellige ting, og som nevnt hadde 38% av husholdene fått bidrag fra besteforeldrene.

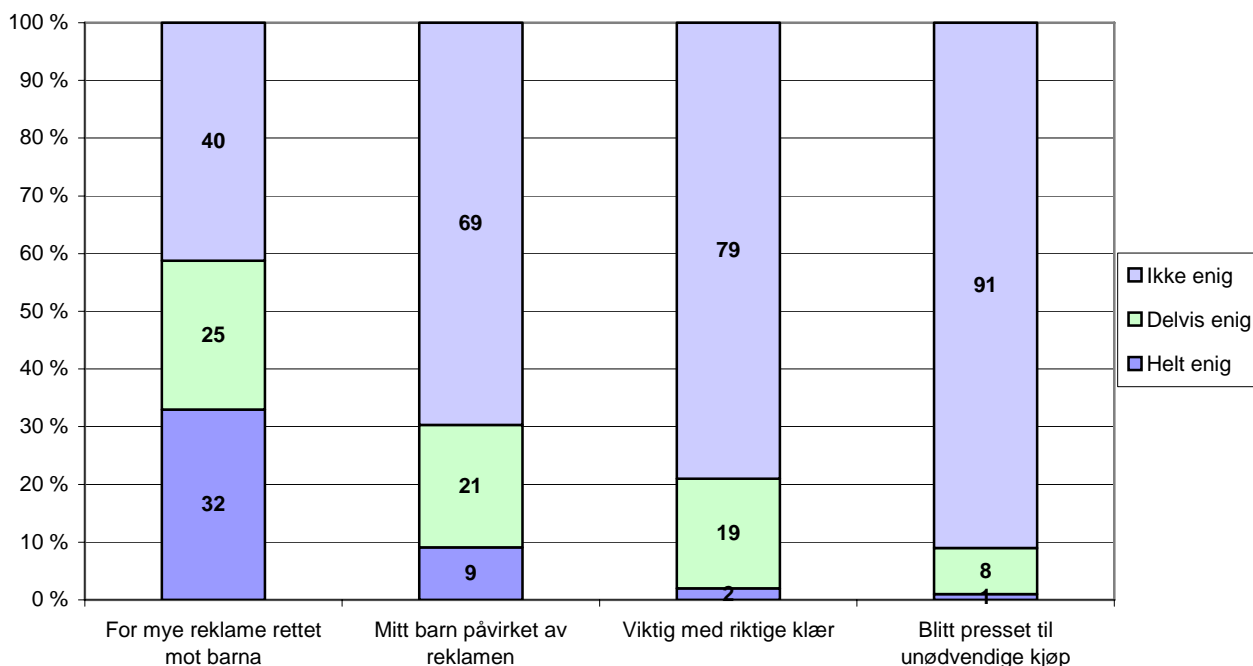

Figur 1. I hvilken grad man er enig eller ikke enig i ulike utsagn knyttet til økonomi. Prosent.

3.1 Den kommersielle skolestarten

Å begynne på skolen er å starte i en ny tilværelse og de fleste både gruer og gleder seg til dette vil vi tro. Et tema omkring skolestart er det kommersielle presset. I ukene før skolestart dumper det daglig ned flere brosjyrer for forskjellige ting. Dette kan tenkes at denne reklamen påvirker barnet, og videre at den skaper et visst press hjemme om å kjøpe bestemte ting. En annen ting ved reklamen kan være at man blir opptatt av bestemte merker eller bestemte klær.

Fire av utsagnene som den enkelte foreldre skulle ta stilling til handlet om dette. Figur 2 viser at de fleste foreldrene mener at det er for mye reklame rettet mot barna ved skolestart. 32% er helt enig i dette utsagnet og 25% er delvis enig. Dette er et generelt utsagn, og det er betydelig færre foreldre som mener at deres barn er påvirket av reklamen, kun 9% er helt enig i dette utsagnet, men 21% er noe mer usikker. Videre ser det ut til at foreldrene har full kontroll over barna og pengepungen på dette alderstrinnet, og kun 1% har følt seg presset til å kjøpe ting de synes var unødvendige. Heller ikke ser de ut til å ha blitt overbevist av mantraet om at det er viktig for førsteklassingene å ha de riktige klærne for å bli akseptert av skolekameratene. Slik sett kan det se ut som det er en generell bekymring over det kommersielle, men selv klarer de å stå imot dette. Bekymringen ser dermed ut til å være for andre og mer svake sjeler. Disse svake sjelene er trolig barna som er samfunnets sårbare og som mange mener trenger ekstra beskyttelse.

Figur 2: I hvilken grad man er enig eller ikke enig i ulike utsagn knyttet til kommersialisering. Prosent

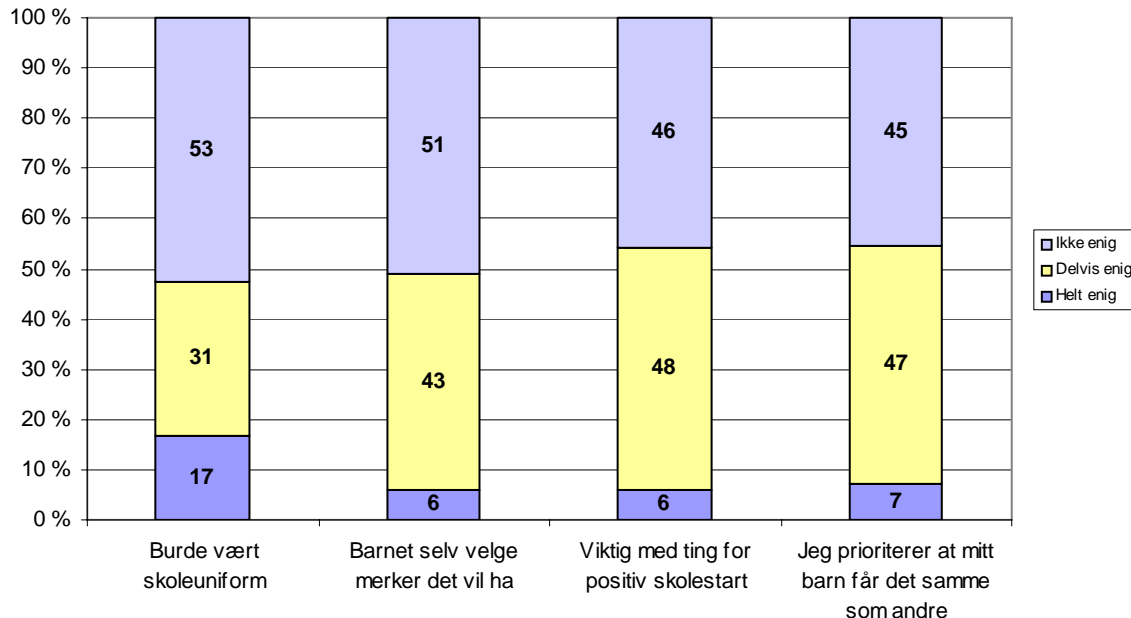
Generelle utsagn om forbruk og forbruksvarer

Siste 4 utsagn var det vi kan beskrive som normative utsagn om barndom, oppvekst og kommersialisering. Disse er nært knyttet til punktet over som ble betegnet som utsagn i tilknytning til kommersialisering.

Ganske overraskende var det utsagnet som fikk størst oppslutning et utsagn om at det burde vært skoleuniform slik at barn og foreldre slapp kjøpepresset. 17% av foreldrene er helt enig i dette utsagnet, mens nesten 1/3 del, 31%, er delvis enig. Den store andelen som er delvis enig tyder på at det kanskje ligger en del forutsetninger eller begrensninger når det gjelder skoleuniform. Dette kan være hvor omfattende en skoleuniform kan være, for eksempel om det bare skal være inneklær eller også ytterklær, hvilke aldersgrupper den skal omfatte osv.

Den relative store andelen som ønsker å uniformere barna sine for å slippe kjøpepresset kan oppfattes som en kontrast til neste utsagn hvor også om lag halvparten av foreldrene er enig eller delvis enig i utsagnet om at "Det riktig at barnet selv får velge hvilke merker det vil ha når vi skal kjøpe ting". Det er også mulig at foreldrene selv synes at det er viktig at de får velge hva de vil kjøpe og synes at dette også gjelder barna deres. Det altså ut til at mange foreldre erkjenner at barns rolle som selvstendige forbrukere hvor de selv velger hvilke merker det vil ha når det kjøper ting.

Også de to siste utsagnene antyder at foreldre til en viss grad er enige i at forbruk og ting er viktige for de små og at det å ha de "riktige" tingene kan gi en positiv skolestart. Det samme gjelder for det å ha det som de aller fleste andre har. Det er mulig å tolke dette som et uttrykk for at foreldrene opplever et visst kjøpepress i forbindelse med skolestart, at de strekker seg langt for at deres barn skal ha det de har lyst på og det samme som de fleste andre. Det ble nevnt innledningsvis at skole og utdanning er viktig og at foreldrene prioriterer høyt nyttige ting man blir flink av (Brusdal 1995). En annen ting som er verdt å merke seg med denne figuren er det store andelen som er litt ambivalente eller delvis enig. Dette kan tyde på at dette er et noe vanskelig moralsk felt hvor det er mange forhold som spiller inn. En kvantitativ analyse får ikke med seg disse nyansene, alle argumentene foreldre har for og imot. Det som er sikkert er at noe under halvparten av foreldrene er uenig i dette.

Figur 3: I hvilken grad man er enig eller ikke enig i ulike utsagn knyttet til utsagn om forbruk og forbruksvarer. Prosent

Merker ser heller ikke ut til å være et stort problem i denne alderen. 15% av førsteklassingene har ønsket seg spesielle merker på skolesekk og skolesaker, mens 6% har til en viss grad ønsket seg bestemte merker. Det store flertallet, 79%, har imidlertid ikke ønsket seg spesielle

merker. Dersom man har spesielle ønsker som førsteklassing så ser det ut til at disse blir oppfylt for de fleste, 58% har fått det meste oppfylt, mens 36% har fått noen av de spesielle ønskene oppfylt. Kun 6% av foreldrene til barn som har ønsket seg spesielle merker sier at disse ønskene ikke ble oppfylt. Årsakene kan være både økonomiske, at de var for dyre, eller det kan være at foreldrene ikke ønsket at barnet skulle kjøpe dette.

4 Oppsummering

Noe forenklet kan vi si at det ser ut som at de fleste norske foreldre har god råd, og at de står imot det som kan betegnes som det kommersielle presset. Om lag halvparten av foreldrene ser også ut til å anerkjenne at forbruk og riktige ting kan være en viktig del i de unges tilværelse, og de prioriterer innefor vise rammer at deres barn skal ha det samme som andre barn. De har kontroll, eller ikke ser denne aldersgruppen ut til å skape mas og diskusjoner i hjemmene i forbindelse med skolestart.

Norske barn får mange ting når de begynner på skolen, og i mange tilfeller bidrar besteforeldre og andre med innkjøpene. De færreste av de norske foreldrene oppgir at de har dårlig råd og at skolestart gir noen økonomisk belastning. Men det er en viss bekymring blant foreldrene, de synes at det er for mye reklame rettet mot barn i forbindelse med skolestat selv om de selv ikke har tatt skade av dette, men bekymrer seg for det kommersielle. Dette er et tema som går igjen i mange av undersøkelser av barn, foreldre og forbruk.

Foreldre vil bekymre seg, føle seg presset og i stor grad føle seg ansvarlige for at deres barn får det som foreldrene mener at de trenger. Dagens foreldre fremstår som ambivalente – de mener at det er mye bra med dagens forbruk, men samtidig er de bekymret (Brusdal 2004). Bakgrunnen er at dagens foreldre står overfor en barndom og en ungdomstid som er forskjellig fra da deres foreldre vokste opp. En oppvekst som ofte blir beskrevet som kommersiell med de farer dette medfører og hvor forbruk og ulike farsotter dominerer barne- og ungdomskulturen, og hvor foreldrene ofte blir stående på utsiden og se på.

Vi må selvfølgelig ikke glemme at det finnes noen som ikke har råd til å kjøpe som alle andre, og som kanskje heller ikke har, men det gjennomgående bildet i denne undersøkelsen er mer at man har økonomisk mulighet, men at man er noe skeptisk til det vi kan kalle den kommersielle oppveksten.

Litteratur

Brusdal, R. (2004): *Kommersiell oppvekst*, Prosjektnotat nr. 7, SIFO (Statens institutt for forbruksforskning).

Brusdal, R. (1995): *Lommepenger, ekstrapenger og lærepenge*, forskningsrapport , SIFO (Statens institutt for forbruksforskning).

Frønes, I. (1994): *Den norske barndommen*, Cappelen Akademisk Forlag.

Starkey, M. (1989): *Born to shop*, England: Eastbourne Monarch.

Vedlegg- spørreskjema

1. Er barnet som skal begynne på skolen gutt eller jente?

1. Gutt
2. Jente
3. Både gutt og jente (tvillinger)
4. To gutter (tvillinger)
5. To jenter (tvillinger)

2. Jeg vil nå spørre om barnet har fått forskjellige ting i forbindelse med skolestart. Jeg vil også gjerne vite omtrent hva de forskjellige tingene kostet, selv om husholdet ikke selv har betalt for de. Altså, har barnet fått:

		Ja	Nei	Pris
Skolesekk		x	x	_____
Pynteting til å henge på sekken	x	x		_____
Penal		x	x	_____
Skrivesaker som blyant, penner, tusjer etc.		x	x	_____
Matboks, termos, saftflaske		x	x	_____
Gymbag		x	x	_____
Skoledagbok		x	x	_____
Skole/lesepult hjemme	x	x		_____
Kontorstol		x	x	_____
Leselampe		x	x	_____
Klokke		x	x	_____
Sykkel	x	x		_____
Mobiltelefon		x	x	_____

3. Jeg vil nå spørre om barnet har fått noen nye klær i forbindelse med skolestart.

Har barnet fått:	Ja	Nei	Pris
Ytterklær (jakke og lignende)	x	x	
Regntøy	x	x	
Bukser/jeans	x	x	
Gensere/skjorter/topper	x	x	
Kjole/skjørt	x	x	
Sko/støvler	x	x	
Treningstøy	x	x	

4. Omtrent hvor mye tror du at alle klærne som er kjøpt i forbindelse med skolestart koster? Her tenker jeg på både det husholdet har betalt og det eventuelt andre har betalt.

Ca. _____ kroner

5. Når du tenker på det barnet har fått i forbindelse med skolestart, i hvilken grad har husholdet der barnet bor betalt alt eller mesteparten, omtrent halvparten eller lite eller ingenting?

1. Husholdet har betalt alt eller mesteparten → Gå til spm. 7
2. Husholdet har betalt omtrent halvparten → Gå til spm. 6
3. Husholdet har betalt lite eller ingenting → Gå til spm. 6

6. Hvem andre har bidratt økonomisk med ting til skolestart?

1. Besteforeldre
2. Andre slektninger
3. Foreldre utenfor husholdet
4. Arvet ting fra andre barn

7. Har barnet/barna ønsket seg spesielle merker på skolesekk og skolesaker?

- Ja,
Til en viss grad
Nei

8. I hvilken grad har barnet fått dette? Vi du si at det har fått det meste, fått noe, ikke fått noe.

1. Fått det meste
2. Fått noe
3. Ikke fått noe

9. Ble skolestarten feiret?

1. ja → Gå til spm. 10
2. nei → Gå til spm 11

10. På hvilken måte ble skolestart feiret?

1. _____

11. Jeg skal lese opp noen påstander. Fortell meg om du er "helt enig", "delvis enig" eller "helt uenig" i påstanden.

1. I forbindelse med skolestart har jeg følt meg presset til å kjøpe ting jeg synes er unødvendige.
2. Jeg prioriterer høyt at barnet mitt skal få det samme som andre førsteklasinger.
3. Vi har måttet spare inn på andre ting i forbindelse med skolestart.
4. Mitt barn påvirkes av reklamen i forbindelse med skolestart.
5. Jeg synes det er riktig at barnet selv får velge hvilke merker det vil ha når vi skal kjøpe ting i forbindelse med skolestart.
6. Utgiftene i forbindelse med skolestart var uventet store
7. Jeg synes at det har vært for mye reklame rettet mot barna i forbindelse med skolestart.
8. For at skolestart skal bli en positiv opplevelse er det viktig at barnet får de tingene det ønsker seg..
9. Jeg hadde ikke råd til å kjøpe alt det jeg ønsket i forbindelse med mitt barns skolestart.
10. Det er viktig for førsteklasingene å ha de riktige klærne for å bli akseptert av skolekameratene.
11. I barneskolen burde det vært skoleuniform slik at barn og foreldre slapp kjøpepresset.
12. Uten hjelp fra besteforeldre og/eller andre slektninger hadde skolestart blitt en økonomisk belastning.

12 Vil du si at din husstands økonomi er god, middels eller dårlig?

1. God
2. Middels
3. Dårlig
4. Varierende
9. Vet ikke